

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
مؤسسه آموزش عالی اخلاق و تربیت

دانشکده روان شناسی
روان شناسی اسلامی گرایش مثبت گرا
پایان نامه کارشناسی ارشد

رابطه هدفمندی بر اساس منابع اسلامی و ویژگی های شخصیت با رضایت از زندگی در دو گروه طلاب و دانشجویان

استاد راهنما

حجت الاسلام و المسلمین دکتر هادی حسین خانی

استاد مشاور

حجت الاسلام و المسلمین دکتر محمدرضا بنیانی

نگارش

محمدحسن حسینی بیدختی

شهریور ۱۳۹۶

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
مؤسسه آموزش عالی اخلاق و تربیت

بسم تعالی

صورت جلسه دفاع پایان نامه

بیتادیرات خداوند متعال و با استعانت از حضرت ولی عصر (علیه السلام)

جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد جناب آقای محمد حسن حسینی پیدختی رشته: روان شناسی اسلامی گرایش روان شناسی مثبت گرا

تحت عنوان: رابطه با فقهی بر اساس منابع اسلامی و ویژگی های شخصیت بارضایت از زندگی میان دو گروه طلاب و دانشجویمان

با حضور استاد راهنما، استاد مشاور و هیأت داوران در موسسه آموزش عالی اخلاق و تربیت در تاریخ ۱۳۹۶/۱۱/۱۱ برگزار گردید و پایان نامه

ایشان با کسب نمره به عدد: ۱۶.۷۵ به حروف: نوزده و هفتاد و پنج به درجه عالی پذیرفته شد.

نام و نام خانوادگی	مرتبه علمی	امضاء
مدیر گروه: حجت الاسلام والمسلمین جناب آقای دکتر محمد رضا احمدی	استاد ارشد	
استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین جناب آقای دکتر هادی حسین خانی	استاد ارشد	
استاد مشاور: حجت الاسلام والمسلمین جناب آقای محمد رضا بنیانی	استاد	
استاد داور: حجت الاسلام والمسلمین جناب آقای دکتر نجیب الله نوری	استاد ارشد	
نماینده تحصیلات تکمیلی: حجت الاسلام والمسلمین جناب آقای محمد رضا کریمی	استاد	
کارشناس تحصیلات تکمیلی: جناب آقای مصطفی زارعی		

معاون آموزشی مؤسسه

محمد حسین کریم الدینی

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
مؤسسه آموزش عالی اخلاق و تربیت

دانشکده روان شناسی
روان شناسی اسلامی گرایش مثبت گرا
پایان نامه کارشناسی ارشد

رابطه هدفمندی بر اساس منابع اسلامی و ویژگی های شخصیت با رضایت از زندگی در دو گروه طلاب و دانشجویان

استاد راهنما

حجت الاسلام و المسلمین دکتر هادی حسین خانی

استاد مشاور

حجت الاسلام و المسلمین دکتر محمدرضا بنیانی

نگارش

محمدحسن حسینی بیدختی

شهریور ۱۳۹۶

بسمه تعالی

تعهد نامه اصالت پایان نامه

این جانب محمد حسن حسینی بیدختی فرزند حسین متولد ۱۳۶۵/۱۲/۰۳ به شماره شناسنامه ۲۹۵ صادره گناباد به شماره دانش پژوهی ۹۳۰۱۴۰۰۸ رشته روان شناسی اسلامی گرایش مثبت گرا متعهد می شوم که مطالب مندرج در این پایان نامه حاصل کار پژوهشی این جانب است و دستاوردهای پژوهشی دیگران که در این زمینه از آن ها استفاده شده است مطابق مقررات ارجاع و در فهرست منابع و مآخذ ذکر گردیده است.

این پایان نامه قبلاً برای احراز هیچ مدرک هم سطح یا بالاتر ارائه نشده است. در صورت اثبات تخلف (در هر زمان) مدرک تحصیلی صادر شده توسط موسسه از اعتبار ساقط خواهد شد.

نام و نام خانوادگی دانش پژوه

امضاء

بسمه تعالی

حقوق مادی و معنوی پایان نامه

چاپ و انتشار پایان نامه های تحصیلی دانش پژوهان مؤسسه آموزش عالی اخلاق و تربیت بیان گر بخشی از فعالیت های علمی - پژوهشی مؤسسه است.

این جانب محمدحسن حسینی بیدختی دانش پژوه رشته روان شناسی اسلامی گرایش مثبت گرا مقطع کارشناسی ارشد، متعهد می گردم موارد ذیل را در خصوص حقوق مادی و معنوی پایان نامه ام با موضوع:

رابطه هدفمندی بر اساس منابع اسلامی و ویژگی های شخصیت با رضایت از

زندگی در دو گروه طلاب و دانشجویان

رعایت نمایم و در صورت تخلف از موارد ذیل، کلیه تبعات حقوقی آن بر عهده اینجانب خواهد بود: در صورت اقدام به چاپ پایان نامه، مراتب را قبلاً به صورت کتبی به معاونت پژوهش مؤسسه اطلاع دهم و در صورت تمایل مؤسسه به چاپ پایان نامه به صورت کتاب، اولویت با مؤسسه خواهد بود. در صورت موافقت معاونت پژوهش با چاپ پایان نامه به صورت کتاب توسط دانش پژوه در صفحه سوم کتاب (پس از برگ شناسنامه) عبارت ذیل چاپ گردد:

کتاب حاضر حاصل پایان نامه کارشناسی ارشد در رشته روان شناسی اسلامی گرایش مثبت گرا است که در سال ۱۳۹۶ در مؤسسه آموزش عالی اخلاق و تربیت به راهنمایی حجت الاسلام و المسلمین دکتر هادی حسین خانی و مشاوره حجت الاسلام و المسلمین دکتر محمدرضا بنیانی از آن دفاع شده است.

به منظور غنی سازی منابع و مآخذ کتابخانه مؤسسه دو نسخه از آن به کتابخانه و دو نسخه نیز جهت بهره برداری به معاونت پژوهش اهدا خواهد شد.

نام و نام خانوادگی دانش پژوه

امضاء

**تقدیم به ساحت بلند مرتبه خداوند که خود را به خلق خود
شناساند و درب خداشناسی را به روی آنان گشود تا آنان را از
ظلمت رهانیده و به سوی هدایت رهنمون شود.
و تقدیم به ائمه اطهار علیهم السلام که چراغ هدایت مردم
و وسیله رسیدن به خداوند متعال هستند
و تقدیم به خوانندگان گرامی و اهل دانش و جویندگان
معارف والای اسلامی.**

با تقدیر و تشکر از اساتید گرانقدرم

حجت الاسلام و المسلمین آقای دکتر هادی حسین‌خانی که به ثمر
نشستن این پژوهش مرهون مدیریت و راهنمایی‌های عالمانه و گران‌سنگ
ایشان است

و حجت الاسلام و المسلمین آقای دکتر بنیانی که بامشاوره‌های عالمانه
خود در هر چه بهتر بودن این پژوهش یاری نمودند.

و با تقدیر از

موسسه آموزش عالی اخلاق و تربیت

رئیس محترم و تمامی همکاران
مسئولین و اساتید گروه روان‌شناسی
به پاس زمینه‌سازی امکانات عالی آموزشی پژوهشی که در تحصیل این-
جانب نقش داشتند.

همچنین با تقدیر از

همسر و فرزندانم

به پاس صبر و شکیبایی شان در طول زمان تحصیل و تدوین این پژوهش

چکیده

در ۵۰ سال گذشته بیشتر تلاش روانشناسان بالینی بر درمان کمبودها و رفع ناتوانی‌ها متمرکز بوده است، اما روانشناسان مثبت گرا به افزایش شادمانی و سلامت و رضایت از زندگی و مطالعه علمی درباره نقش نیرومندی‌های شخصی و سامانه‌های اجتماعی مثبت در ارتقای سلامت بهینه تاکید دارند. (گادلانک و کارین^۱، ۲۰۰۴) رضایت از زندگی، شامل ارزیابی شناختی افراد از شرایط زندگی خود است (یادگاری، ۱۳۸۴) درواقع می‌توان رضایت از زندگی را مفهومی کلی و ناشی از نحوه ادراک شناختی و عاطفی شخص از کل زندگی دانست، کسب رضایت از زندگی هدف نهایی بشر است و این مهم با عوامل بسیاری ارتباط دارد. (کلانی ۱۳۹۳). از جمله عوامل تاثیر گذار بر رضایت از زندگی، هدفمندی و ویژگی‌های شخصیتی است و با توجه به تاکیدات آموزه‌های دینی بر هدفمندی انسان، در این تحقیق، هدفمندی بر اساس منابع اسلامی، سنجیده می‌شود.

در این پژوهش به رابطه دو عامل شخصیت و هدفمندی براساس منابع اسلامی با رضایت از زندگی پرداخته می‌شود. . روش پژوهش، توصیفی از نوع همبستگی است که به‌طور همزمان بر روی ۲۵۴ نفر از دانشجویان و طلاب با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای اجرا شد. یافته‌ها حاکی از وجود رابطه بین هدفمندی براساس منابع اسلامی و ویژگی‌های شخصیت با رضایت از زندگی در دو گروه طلاب و دانشجویان است ($R^2 = 0/286$ طلاب- $R^2 = 0/299$ دانشجویان). همچنین بین هدفمندی براساس منابع اسلامی و ویژگی‌های شخصیت (به جز مولفه گشودگی که رابطه معناداری در گروه طلاب ندارد)؛ ویژگی‌های شخصیت با رضایت از زندگی؛ و هدفمندی براساس منابع اسلامی با رضایت از زندگی رابطه وجود دارد.

فهرست مطالب

فصل اول: کلیات و مفاهیم.....	۱
مقدمه.....	۲
۱-۱ بیان مسئله.....	۴
۱-۲ اهمیت و ضرورت تحقیق.....	۶
۱-۳ اهداف.....	۸
۱-۳-۱ اهداف اصلی.....	۸
۱-۳-۲ اهداف فرعی.....	۸
۱-۴ پرسش‌ها.....	۸
۱-۴-۱ پرسش‌های اصلی.....	۸
۱-۴-۲ پرسش‌های فرعی.....	۸
۱-۵ فرضیه‌ها.....	۹
۱-۶ تعاریف نظری و عملیاتی متغیرهای پژوهش.....	۱۰
۱-۶-۱-۱ رضایت از زندگی.....	۱۰
۱-۶-۱-۱-۱ تعریف نظری.....	۱۰
۱-۶-۱-۱-۲ تعریف عملیاتی.....	۱۰
۱-۶-۱-۲ شخصیت.....	۱۰
۱-۶-۱-۲-۱ تعریف نظری.....	۱۰
۱-۶-۱-۲-۲ تعریف عملیاتی.....	۱۱
۱-۶-۱-۳ هدفمندی.....	۱۲
۱-۶-۱-۳-۱ تعریف نظری.....	۱۲
۱-۶-۱-۳-۲ تعریف عملیاتی.....	۱۲
۱-۶-۱-۳-۳ هدفمندی بر اساس منابع اسلامی.....	۱۳
فصل دوم: مبانی نظری و پیشینه پژوهش.....	۱۴
مقدمه.....	۱۵
۲-۱ مبانی نظری.....	۱۵
۲-۱-۱ رضایت از زندگی.....	۱۵
۲-۱-۱-۱ مفهوم شناسی.....	۱۵

۱۵.....	۲-۱-۱-۱-۱ واژه‌شناسی
۱۶.....	۲-۱-۱-۱-۲ تعاریف
۵۴.....	۲-۲ پیشینه پژوهش
۵۹.....	فصل سوم: روش پژوهش
۶۰.....	۳-۱ روش تحقیق
۶۱.....	۳-۲ جامعه آماری
۶۱.....	۳-۳ نمونه آماری
۶۲.....	۳-۴ روش نمونه‌گیری
۶۲.....	۳-۵ شیوه و ابزار جمع‌آوری اطلاعات
۶۳.....	۳-۵-۱ هدفمندی براساس منابع اسلامی
۶۳.....	۳-۵-۲ پرسش‌نامه رضایت از زندگی
۶۴.....	۳-۵-۳ پرسش‌نامه پنج عامل بزرگ شخصیت
۶۵.....	۳-۶ شیوه اجرای ابزارها و گردآوری اطلاعات
۶۶.....	۳-۷ روش‌های تحلیل داده
۶۷.....	فصل چهارم: یافته‌های پژوهش
۶۸.....	مقدمه
۶۸.....	۴-۱ مشخصات جمعیت‌شناختی پاسخ‌گویان
۶۹.....	۴-۱-۱ نوع تحصیل پاسخ‌گویان
۷۰.....	۴-۱-۲ سطح تحصیلات پاسخ‌گویان
۷۱.....	۴-۱-۳ وضعیت تاهل پاسخ‌گویان
۷۱.....	۴-۲ شاخص‌های توصیفی متغیرهای تحقیق
۷۳.....	۴-۳ آزمون فرضیات
۸۵.....	فصل پنجم: بحث و نتیجه‌گیری
۸۶.....	۵-۱ تفسیر فرضیه‌های پژوهش
۸۶.....	۵-۱-۱ تفسیر نتایج مربوط به فرضیه اول پژوهش
۸۶.....	۵-۱-۲ تفسیر نتایج مربوط به فرضیه دوم پژوهش
۹۰.....	۵-۱-۴ تفسیر نتایج مربوط به فرضیه چهارم
۹۲.....	۵-۳ کاربردهای پژوهش

۹۲.....	۵-۴ محدودیتهای پژوهش
۹۳.....	۵-۵ پیشنهادهای پژوهش
۹۴.....	فهرست منابع
۹۴.....	منابع فارسی
۹۷.....	منابع عربی
۹۷.....	مقالات و پایاننامهها
۱۰۵.....	منابع لاتین

فهرست جداول

جدول ۱-۳ تعداد نمونه پژوهش.....	۶۲
جدول ۲-۳ ابعاد و صفات مورد ارزیابی توسط فرم تجدید نظر شده پنج عاملی NEO	
(کاستا و مکری، ۱۹۹۲).....	۶۵
جدول ۱-۴ توزیع فراوانی پاسخ‌گویان بر اساس سن آنها.....	۶۹
جدول ۲-۴ توزیع فراوانی پاسخ‌گویان بر اساس سطح تحصیلات آنها.....	۷۰
جدول ۳-۴ شاخص‌های توصیفی متغیرهای تحقیق.....	۷۲
جدول ۴-۴ ماتریس همبستگی متغیرهای رضایت از زندگی و مؤلفه‌های شخصیت.....	۷۴
جدول ۵-۴ نتایج آزمون Z فیشر (مقایسه همبستگی متغیرهای رضایت از زندگی و مؤلفه‌های	
شخصیت در دانشجویان و طلاب).....	۷۵
جدول ۶-۴ ماتریس همبستگی متغیرهای رضایت از زندگی و هدفمندی براساس منابع	
اسلامی.....	۷۶
جدول ۷-۴ نتایج آزمون Z فیشر (مقایسه همبستگی متغیرهای رضایت از زندگی و هدفمندی	
براساس منابع اسلامی در دانشجویان و طلاب).....	۷۷
جدول ۸-۴ نتایج رگرسیون رضایت از زندگی بر اساس مؤلفه‌های شخصیت و هدفمندی	
براساس منابع اسلامی.....	۷۷
جدول ۹-۴ ضرایب رگرسیون رضایت از زندگی بر اساس مؤلفه‌های شخصیت و هدفمندی	
براساس منابع اسلامی.....	۷۹
جدول ۱۰-۴ نتیجه آزمون‌های بررسی نرمال بودن توزیع باقیمانده‌ها.....	۸۱

فهرست نمودارها

- نمودار ۴-۱ توزیع فراوانی پاسخ‌گویان بر اساس نوع تحصیل آنها..... ۶۹
- نمودار ۴-۲ توزیع فراوانی پاسخ‌گویان بر اساس وضعیت تاهل آنها..... ۷۱
- نمودار ۴-۳ نمودار احتمال نرمال برای باقیمانده‌های استاندارد شده رگرسیون..... ۸۱
- نمودار ۴-۴ نمودار پراکندگی باقیمانده‌های استاندارد شده در برابر مقادیر برآورد شده
- استاندارد رگرسیون به منظور بررسی مفروضه ثابت بودن واریانس..... ۸۲

فصل اول کلیات و مفاهیم

مقدمه

امروزه نیازهای روان‌شناسی عمده به سمت دیدگاهی نوین مبتنی بر پرورش نقاط قوت، تغییر مسیر داده‌اند و موضوعات روان‌شناسی مطرح‌شده در آغاز قرن بیست و یکم، عمدتاً بر تجربه مثبت انسانی و آنچه لحظه‌ای را بهتر از لحظه دیگر می‌کند تمرکز کرده‌اند (هادیان فرد و مظفری، ۱۳۸۳). یکی از گرایش‌های این دیدگاه نوظهور، به نام روان‌شناسی مثبت‌گرا^۱ شهرت گرفته است. در این دیدگاه اعتقاد بر این است که اغلب روان‌پزشکان، روان‌شناسان و محققان بهداشت روانی، جنبه‌های مثبت سلامت^۲ را نادیده می‌گیرند (سلیگمن^۳، ۲۰۰۳). این جنبش موجب شد تا روان‌شناسی از تمرکز بر آسیب‌شناسی روانی^۴ به سمت موضوعات مثبت همچون معنویت^۵، عواطف مثبت^۶، فضایل اخلاقی^۷ و غیره سوق داده شود. هدف روان‌شناسی مثبت این است که در نظام روان‌شناسی جهان تحول بوجود آورد و توجه صرف به ترمیم بدترین چیزها را به سوی بهترین کیفیت‌ها در زندگی تغییر دهد. از این رو یکی از مفاهیم پر کاربرد در روان‌شناسی مثبت‌گرا، مفهوم رضایت از زندگی^۸ است که به عنوان یکی از مؤلفه‌های بهزیستی روان‌شناختی^۹ مورد مطالعه و پژوهش قرار گرفته است. احساس رضایت از زندگی یکی از مباحث اساسی در روان‌شناسی مثبت است. رضایت از زندگی یک فرایند است که موجب غنی شدن زندگی و استفاده بهتر از فرصت‌ها می‌شود (کلانتری و اسماعیلی، ۱۳۹۴).

-
1. Positive Psychology
 2. Health
 3. Seligman.M
 4. psychopathology
 5. Spirituality
 6. positive affect
 7. Moral attributes
 8. Life satisfaction
 9. psychological well- being

نکته قابل توجه این است که رضایت از زندگی دارای ابعاد گسترده‌ای است که علاوه بر خود فرد، ارکان و افراد دیگری را هم‌چون خانواده^۱، شغل^۲، اقتصاد^۳، سلامت و رفاه^۴ را در بر می‌گیرد (داینر، سو، لوکاس و اسمیت^۵، ۱۹۹۹) و در این پژوهش به دو متغیر تأثیرگذار مهم بر رضایت از زندگی (هدفمندی و شخصیت) و هم‌چنین مقایسه این سه متغیر (رابطه هدفمندی و شخصیت با رضایت از زندگی) در دو گروه طلاب و دانشجویان خواهیم پرداخت.

1. Family
2. Occupation
3 Economy
4. well fare
6. Diener, Sue, Lucas, Smith

۱-۱ بیان مسئله

در ۵۰ سال گذشته بیشتر تلاش روان‌شناسان بالینی بر درمان کمبودها و رفع ناتوانی‌ها متمرکز بوده است، اما روان‌شناسان مثبت‌گرا ۱۱ به افزایش شادمانی^۲، سلامت و رضایت از زندگی و مطالعه علمی درباره نقش نیرومندی‌های شخصی و سامانه‌های اجتماعی مثبت در ارتقای سلامت بهینه تاکید دارند (گادلانک و کارین، ۳، ۲۰۰۴)؛ و رضایت از زندگی یکی از شاخص‌های اصلی بهزیستی روان‌شناختی است (میکائیلی، ۱۳۸۹). رضایت از زندگی، شامل ارزیابی شناختی افراد از شرایط زندگی خود است (یادگاری، ۱۳۸۴). درواقع می‌توان رضایت از زندگی را مفهومی کلی و ناشی از نحوه ادراک شناختی و عاطفی شخص از کل زندگی دانست، کسب رضایت از زندگی هدف نهایی بشر است و این مهم با عوامل بسیاری ارتباط دارد (کلانی، ۱۳۹۳).

عوامل متفاوتی در رضایت از زندگی تأثیر دارند. برای مثال گیسون^۴ (۱۹۸۶) تعامل اجتماعی، امونس و داینره^۵ (۱۹۸۵) عوامل شخصیتی، جورج^۶ (۱۹۸۱) سطح درآمد و طبقه اجتماعی، ویلیتس و کرایدر^۷ (۱۹۸۸) مذهب را در میزان رضایت از زندگی مؤثر دانسته‌اند (کشاورز، مهرابی، ۱۳۸۸). رگه‌های شخصیت و توانمندی‌های خوی از قوی‌ترین و باثبات‌ترین پیش‌بین‌های بهزیستی هستند و بهزیستی یکی از پیش‌بینی‌کننده‌های رضایت از زندگی است (آقابابایی، ۱۳۹۳).

در دهه‌های اخیر، روان‌شناسان برای پاسخ‌گویی به پرسش‌های متعدد درباره تفاوت‌های فردی رضایت از زندگی، ابعاد مختلف شخصیت را بررسی کرده‌اند و افراد را به تیپ‌های شخصیتی متفاوت تقسیم کرده‌اند (کلانی، ۱۳۹۳). گرچه همه نظریه پردازان شخصیت با یک تعریف واحد از آن موافق نیستند اما می‌توانیم بگوییم که شخصیت عبارت است از: مجموعه‌ای از ویژگی‌های نسبتاً پایدار و بی‌همتا که ممکن است در موقعیت‌های مختلف تغییر کنند (شولتز^۸، ترجمه کریمی، ۱۳۸۹، ص ۴۱). وقتی از شخصیت سخن به میان می‌آید، تقریباً درباره همه ابعاد روان‌شناختی انسان صحبت می‌کنیم؛

-
1. Positive Psychologists
 2. Happiness
 3. Gudelach & Kreine
 4. Gibson, D. M
 5. Diener, E., Emmons, R. A
 6. George, L. K
 7. Wilts.B, Craig.D
 8. Schultz, D. P.

تمایلات، اجتناب‌ها، توانایی‌ها، ضعف‌ها، افکار، احساسات، ویژگی‌های بیرونی و درونی، رفتارها و شخصیت تلفیقی است از ویژگی‌های مشترک و منحصر به فرد انسان. در عین این‌که دو نفر را با یک صفت (مثلاً برون‌گرا) توصیف می‌کنیم، از تفاوت‌ها و تظاهرات ناهمگون این ویژگی در آن‌ها خبر داریم. خصوصیت تعیین کننده در مورد ویژگی‌های شخصیتی، پایدار بودن آن‌ها در گذر زمان است. علیرغم کنش‌ها و واکنش‌های انسان با محیط متغیر پیرامون خود، چارچوب شخصیتی پس از گذشت سالیان، همچنان بنای آشنای سال‌های دور است (شولتز و شولتز، ۲۰۱۲؛ فیست، فیست و رابرتس؛ سیدمحمدی، ۱۳۹۵). پژوهش‌ها نشان داده‌اند که عامل‌های شخصیتی، یکی از مؤلفه‌های اساسی در پیش بینی و تبیین رضایت از زندگی است. به عنوان مثال در تحقیقی که بر روی ۷۰۰ نوجوان اهل چک انجام گرفت، یافته‌ها نشان دادند که رضایت از زندگی با ثبات هیجانی، برون‌گرایی، باوجدان بودن و نیز دلپذیر بودن رابطه معنا داری دارد. در بین مجموعه پژوهش‌هایی که با استفاده از پنج عامل بزرگ صورت گرفته است عامل‌های برون‌گرایی و روان رنجوری بیشترین رابطه را با رضایت از زندگی نشان داده‌اند، به این ترتیب که برون‌گرایی رابطه مثبت و روان رنجوری رابطه منفی با رضایت از زندگی دارد (بیرامی، منصور و قلی زاده، ۱۳۹۰). هم‌چنین کیوودو و آبلای (۲۰۱۱) در پژوهشی دریافتند که از بین پنج عامل شخصیت، روان رنجوری، برون‌گرایی، وجدانی بودن و توافق‌پذیری با رضایت از زندگی ارتباط معناداری دارند. شخصیت، مفهومی بسیار گسترده و کلیدی در روان‌شناسی است. تعریف شخصیت، همانند بسیاری دیگر از سازه‌های پرکاربرد در روان‌شناسی، محل اختلاف نظر و کش و قوس‌های فراوانی بوده است.

از دیگر عوامل تأثیر گذار بر رضایت از زندگی، داشتن هدف و جهت‌گیری مثبت به زندگی می‌باشد (محمودیان، ۱۳۹۴) و هدفمندی در زندگی موجب افزایش رضایت از زندگی می‌شود (برونک ۲۰۰۹). بن ۳ (۲۰۱۲) معتقد است اهداف بلند در زندگی موجب افزایش اعتماد به نفس و رضایت از زندگی می‌شود. پژوهش‌ها نشان داده‌اند که رضایت از زندگی و احساس خوب داشتن با ادراک افراد از داشتن اهداف مهم در زندگی و پیشرفت رضایت‌بخش در به دست آوردن آن‌ها رابطه دارد (سلیمانیان

-
1. Quevedo, Abila
 2. Bronk.K
 3. Ben M. F. Law

و فیروزآبادی، ۱۳۹۰). برخی روان‌شناسان از جمله فرانکل ۱ و آدلر ۲ توجه خاصی به موضوع هدف داشته‌اند (فرانکل، ۶۶-۷۱ و ریو، ۳، ۱۳۸۴، ص ۱۶۰-۱۸۲). داشتن معنا و هدف در زندگی نشان دهنده سلامت روان است و باعث افزایش توانایی فرد در انجام کارها می‌شود. مفهوم هدف دارای تعاریف گوناگونی است. هدف در حقیقت یک موقعیت یا وضعیت بیرونی یا خارج از وجود انسان‌ها است که افراد سعی دارند با تلاش به آن دست پیدا کنند. علیرغم اینکه سلیقه‌ها و انگیزه‌ها را از درون هدایت می‌کنند، هدف‌ها محرک‌های خارجی هستند که با تحریک انگیزه‌های انسانی افراد را به سمت خود سوق می‌دهند (محبوبی، خراسانی، اعتمادی و دیگران، ۱۳۹۲).

همچنین از نگاه آدلر عدم انسجام و همسویی بین اهداف کوتاه مدت، میان مدت و بلند مدت سبب به هم ریختگی و از هم پاشیدگی شخصیت می‌شود (فیست و فیست، ترجمه سید محمدی، ۱۳۸۶، ص ۸۷-۱۱۶).

بنابراین و با توجه به مؤلفه‌های تشکیل دهنده رضایت از زندگی، به نظر می‌رسد بین هدفمندی و ویژگی‌های شخصیت، با رضایت از زندگی رابطه معناداری باشد.

اما تاکنون نسبت به بررسی رابطه دو متغیر هدف و ویژگی‌های شخصیت با رضایت از زندگی پژوهشی صورت نگرفته است. علاوه برای اینکه متغیر هدفمندی در این پژوهش، براساس پرسشنامه‌ای است که هدفمندی را مبتنی بر منابع اسلامی مفهوم سازی نموده است. از سوی دیگر در این پژوهش به مقایسه رابطه هدفمندی براساس منابع اسلامی و ویژگی‌های شخصیت با رضایت از زندگی در دو گروه طلاب و دانشجویان می‌پردازد.

۱-۲ اهمیت و ضرورت تحقیق

رضایت از زندگی از یک سو به عنوان احساسی ارزشمند و لذت بخش در زندگی، دارای مطلوبیتی ذاتی است و از سویی دیگر سرمایه‌ای است که می‌تواند استفاده از دیگر مواهب زندگی را لذت بخش تر ساخته و در عین حال به عنوان ابزاری در جهت حل یا قابل تحمل تر نمودن مشکلات، به کار آید، از این رو ایجاد، ارتقاء و تداوم احساس رضایت از زندگی، برای کسانی که خواهان زندگی

1 Frankl. V

2 Adler. A

3 Reeve.J.M

ارزشمند و با معنا و در یک کلام زندگی کامل هستند، ضرورتی انکار ناپذیر می‌نماید. علاوه بر این، اعتقاد به کامل بودن دین اسلام ایجاب می‌کند که در تمام زمینه‌های مورد نیاز زندگی بشری، برنامه‌ای درخور و شایسته از جانب اسلام ارائه گردد و موضوع رضایت از زندگی از این قضیه مستثنی نیست (قاسمی، سلمان ۱۳۹۵).

برخی از افرادی که در سنین میانسالی و بزرگسالی قرار می‌گیرند به جهت عدم مولد بودن دچار افسردگی می‌شوند که این مسئله با هدفمندی و ویژگی‌های شخصیت ارتباط نزدیکی دارد. پرداختن به این موضوع، می‌تواند برخی از مشکلاتی را که افراد، خصوصاً در سنین میانسالی به بعد با آن مواجه می‌شوند را شناسایی نماید. این تحقیق از آن جایی اهمیت و ضرورت ویژه‌ای پیدا می‌نماید که رضایت از زندگی، لازمه یک زندگی مفید، مؤثر و رضایت بخش فردی است که با دیگر ابعاد زندگی در حوزه‌های فردی، اجتماعی، اخلاقی و غیره ارتباط تنگاتنگی دارد. رضایت از زندگی دارای ابعاد گسترده‌ای است که علاوه بر خود فرد، ارکان و افراد دیگری را همچون خانواده، شغل، اقتصاد، سلامت و رفاه را در بر می‌گیرد. (داینر، سو، لوکاس و اسمیت ۱، ۱۹۹۹). تحقیقات نشان داده است که اهمیت رضایت از زندگی به‌ویژه در دوران نوجوانی به حدی است که بر اساس آن می‌توان میزان رفتارهای انحرافی افراد را در آینده و نیز قربانی انحرافات شدن ایشان را پیش بینی کرد (هارانین، ۲۰۰۷، والویس، ۲۰۰۸) به طور کلی رضایت از زندگی یک از عناصری است که می‌تواند زمینه را برای توسعه فراهم نماید (ربانی، رسول و بهشتی، سید صمد ۱۳۹۰).

از سوی دیگر، نتایج پژوهش‌ها بیانگر آن است که افراد با رضایت از زندگی پایین در معرض خطر مشکلات روانی، اجتماعی و عاطفی از قبیل افسردگی، خودپنداره پایین و تعاملات اجتماعی نامناسب قرار دارند (گیلمان ۲، ۲۰۰۴). عدم رضایت از زندگی را با وضعیت سلامتی ضعیف تر، علائم افسردگی، مشکلات شخصیتی، رفتارهای نامناسب بهداشتی و وضعیت اجتماعی مرتبط دانسته‌اند (مالتبی ۳، دای و مکتچئون، ۲۰۰۴، ص ۴۱۳). بنابر این شناسایی متغیرهای دخیل در رضایت از زندگی در برنامه ریزی برای ارتقاء آن حائز اهمیت است؛ و روحانیون نیز به عنوان اصلی‌ترین گروه مرجع در بین متدینین جامعه ایران به شمار می‌آیند که هرگونه جهت‌گیری در عقاید، اندیشه‌ها و رفتار

1. Diner.E, Sue, Lucas, Smith

2. Gilman.H

3. Maltaby. J, Day. L, Mccutcheon. LE, Gillett. R

و سبک زندگی آن‌ها، می‌تواند تأثیرات عمیقی در جامعه مذهبی برجا گذارد (خانیک‌ی عابدی، ۱۳۹۳) دانشجویان نیز جزء اقشار تأثیر گذار در جامعه و به فرموده مقام معظم رهبری (مدظله العالی)، افسران جنگ نرم هستند، لذا طلاب و دانشجویان، جامعه آماری این پژوهش، قرار گرفته‌اند.

همچنین پیشینه تحقیق نشان می‌دهد در تحقیقات صورت گرفته، اولاً به بررسی هدفمندی براساس منابع دینی پرداخته نشده است و ثانیاً جامعه مخاطبینش فقط زنان شاغل بوده و ثالثاً پژوهش هم‌زمانی جهت بررسی هدف و ویژگی‌های شخصیت با رضایت از زندگی صورت نگرفته است

۳-۱ اهداف

۳-۱-۱ اهداف اصلی

بررسی رابطه هدفمندی براساس منابع اسلامی و ویژگی‌های شخصیت با رضایت از زندگی در دو گروه طلاب و دانشجویان

۳-۲ اهداف فرعی

بررسی رابطه هدفمندی براساس منابع اسلامی و رضایت از زندگی در دو گروه طلاب و دانشجویان.

۱. بررسی رابطه هدفمندی براساس منابع اسلامی و ویژگی‌های شخصیت در دو گروه طلاب و دانشجویان.

۲. بررسی رابطه ویژگی‌های شخصیت با رضایت از زندگی در دو گروه طلاب و دانشجویان.

۴-۱ پرسش‌ها

۴-۱-۱ پرسش‌های اصلی

رابطه هدفمندی بر اساس منابع اسلامی و ویژگی‌های شخصیت با رضایت از زندگی میان دو گروه طلاب و دانشجویان چگونه است؟

۴-۲ پرسش‌های فرعی

۱. رابطه هدفمندی براساس منابع اسلامی و رضایت از زندگی در دو گروه طلاب و دانشجویان

چگونه است؟

۲. رابطه هدفمندی براساس منابع اسلامی و ویژگی‌های شخصیت در دو گروه طلاب و دانشجویان چگونه است؟

۳. رابطه ویژگی‌های شخصیت با رضایت از زندگی در دو گروه طلاب و دانشجویان چگونه است؟

۱-۵ فرضیه‌ها

۱-۵-۱ فرضیه‌های اصلی

بین هدفمندی براساس منابع اسلامی و ویژگی‌های شخصیت با رضایت از زندگی در دو گروه طلاب و دانشجویان رابطه وجود دارد.

۱-۵-۲ فرضیه‌های فرعی

فرضیه ۲. بین هدفمندی بر اساس منابع اسلامی با هر یک از مولفه‌های شخصیت در میان طلاب و دانشجویان رابطه است.

فرضیه ۳. بین هریک از مولفه‌های هدفمندی براساس منابع اسلامی با رضایت از زندگی در میان طلاب و دانشجویان رابطه است.

فرضیه ۴. بین هر یک از مولفه‌های شخصیت با رضایت از زندگی در میان طلاب و دانشجویان رابطه است.

۱-۶ متغیرهای پژوهش

با توجه به اینکه در مطالعات همبستگی، به جای استفاده از اصطلاح «متغیر مستقل» از اصطلاح «متغیر پیش‌بین»^۱ و به جای استفاده از اصطلاح «متغیر وابسته» از اصطلاح «متغیر ملاک»^۲ استفاده می‌شود (حسن‌زاده، ۱۳۸۲؛ سرمد و دیگران، ۱۳۸۶)، این پژوهش دارای سه متغیر است:

«رضایت از زندگی» به عنوان متغیر ملاک در این پژوهش مورد ارزیابی و مطالعه قرار خواهد گرفت.

«هدفمندی براساس منابع اسلامی» متغیر پیش بین اول این پژوهش است.

«ویژگی‌های شخصیت» متغیر پیش بین دوم است.

1 . predictor variable.

2 . criterion variable.

۱-۶-۱ تعاریف نظری و عملیاتی متغیرهای پژوهش

تعریف مفهومی به تعریف یک واژه توسط واژه‌های دیگر اشاره دارد و تعریف عملیاتی، تعریفی

است که بر ویژگی‌های قابل مشاهده استوار است (سرمد، بازرگان، حجازی، ۱۳۸۷).

۱-۶-۱-۱ رضایت از زندگی

روانشناسان برای مفهوم رضایت از زندگی تعاریف متعدد و متنوعی را ارائه نموده‌اند.

۱-۶-۱-۱-۱ تعریف نظری

رضایت از زندگی مفهومی کلی و ناشی از نحوه ادراک شناختی و عاطفی شخص از کل زندگی است (کلانی ۱۳۹۳). رضایت از زندگی را می‌توان، احساس بادوام و پایا در خصوص اینکه زندگی شخص، خوب و هدفمند بوده و به آرمان‌ها و ایده‌آل‌هایش نزدیک است، و همچنین توانایی کنترل و اداره تقاضاهای پیچیده زندگی روزمره را دارد، تعریف نمود (ریف ۱، ۱۹۹۵).

۱-۶-۱-۱-۲ تعریف عملیاتی

منظور از رضایت از زندگی، نمراتی است که در پرسش‌نامه رضایت از زندگی ۲، میزان رضایت کلی از زندگی را می‌سنجد. برای سنجش رضایت از زندگی، ابزارهای مختلفی طراحی شده است اما پرکاربردترین آن‌ها، مقیاس رضایت از زندگی (SWLS) است که توسط داینر و همکاران تهیه شده است این پرسش‌نامه دارای پنج گویه است.

۱-۶-۱-۲ شخصیت

۱-۶-۱-۲-۱ تعریف نظری

تعریف شخصیت، همانند بسیاری دیگر از سازه‌های پرکاربرد در روان‌شناسی، محل اختلاف نظر و کش و قوس‌های فراوانی بوده است. شخصیت را می‌توان الگوی اختصاصی و متمایز تفکر، هیجان و رفتار دانست که اسلوب شخصی تعامل با محیط فیزیکی و اجتماعی هر شخص را رقم می‌زند (اتکینسون و دیگران؛ براهنی و دیگران، ۱۳۸۸، ص ۴۴۰).

1. Ryff, C.D

2. SWLS

۱-۲-۱-۶-۱ تعریف عملیاتی

منظور از مؤلفه‌های شخصیتی در این پژوهش، نمره‌هایی است که آزمودنی در پنج مؤلفه عمده از تست پنج عاملی NEO-FFI به دست می‌آورد. این مؤلفه‌ها عبارت‌اند از:

(الف) روان‌آزرده‌خویی (N)

افرادی که در این مؤلفه نمره بالا می‌آورند افرادی نگران، عصبی، هیجانی، نامطمئن و ترسو هستند.

افرادی که نمرات آن‌ها در این مؤلفه پایین است افرادی آرام، خونسرد، مطمئن و دارای ثبات هیجانی بوده و قادرند با موقعیت‌های استرس‌زا بدون آشفتگی روبرو شوند.

(ب) برون‌گرایی (E)

افرادی که در این محور نمره بالا می‌آورند افرادی خونگرم، فعال، پرحرف، اجتماعی، سرخوش، با انرژی و خوش‌بین هستند، آن‌ها برانگیختگی جنسی و تحریک را دوست دارند و مایل‌اند بشاش باشند.

در طیف مقابل آن یعنی درون‌گراها، افرادی تودار، متین، بی‌اشتیاق، تکلیف‌مدار، کناره‌گیر، مستقل و متعادل‌اند. این افراد ممکن است مثل برون‌گراها بسیار شاد نباشند، اما افراد غیر خوشحال یا بدبینی هم نیستند.

(ج) گشودگی به تجربه (O)

افراد دارای نمرات بالا در این مقیاس، افرادی کنجکاو، تنوع‌طلب، خلاق، مبتکر، تخیلی و غیر سنتی‌اند.

افرادی که نمره پایینی را احراز می‌کنند افرادی سنتی، غیرخلاق، بی‌علاقه و بی‌تفاوت نسبت به هنر هستند. این افراد تمایل به رفتار متعارف داشته و حفظ دیدگاه خود دارند و علاقه آن‌ها به حیطه فعالیت خود، ثبات بیشتری دارد.

(د) موافق بودن (A)

افراد با نمرات بالا، افرادی خوش‌قلب، خوش‌اخلاق، قابل اعتماد، نوع دوست، باگذشت و مشتاق کمک به دیگران هستند و باور دارند که دیگران نیز متقابلاً به آن‌ها کمک خواهند کرد.

افراد با نمرات پایین، افرادی خودخواه، بداخلاق، بدگمان، کینه‌توز و ستیزه‌جو هستند.

ه) با وجدان بودن (C)

افرادی که در این عامل نمره بالا می‌آورند افرادی منظم، قابل اعتماد، سخت‌کوش، وقت‌شناس، خوش‌قول و تمیز هستند.

در طیف مقابل آن‌ها، افرادی بی‌هدف، غیر قابل اعتماد، بی‌دقت، مسامحه‌کار و لذت‌جو قرار دارند که لزوماً فاقد اصول اخلاقی نیستند ولی در به کارگیری این اصول دقت لازم را ندارند (پروین و جان، ۱۳۸۶، گروسی فرشی، ۱۳۸۰)

۱-۶-۱-۳ هدفمندی

۱-۶-۱-۳-۱ تعریف نظری

مفهوم هدف دارای تعاریف گوناگونی است. هدف در لغت به معنای نشانه، تیر، هر شی بلند و برافراشته است (دهخدا، ۱۳۷۳). هدف در حقیقت یک موقعیت یا وضعیت بیرونی یا خارج از وجود انسان‌ها است که افراد سعی دارند با تلاش به آن دست پیدا کنند. علیرغم اینکه سلیقه‌ها و انگیزه‌ها را از درون هدایت می‌کنند، هدف‌ها محرک‌های خارجی هستند که با تحریک انگیزه‌های انسانی افراد را به سمت خود سوق می‌دهند (محبوبی، خراسانی، اعتمادی و دیگران ۱۳۹۲)؛ اما هدفمندی به رفتار هدف‌دار اشاره دارد و کلمه هدف‌دار وقتی به کار می‌رود که شوق، قصد و عقیده نسبت به هدف در میان باشد. مثل رفتار انسانی که تحت تأثیر اهداف آگاهانه (نه غریزی و محیطی) است (ایان، ۱۳۶۲، ص ۳۷۱). در این پژوهش مراد اصلی ما هدفمندی است که یک حالت انگیزشی درونی است نه هدف عینی که یک امر انتهایی و بیرونی است.

۱-۶-۱-۳-۲ تعریف عملیاتی

منظور از هدفمندی براساس منابع اسلامی، نمراتی است که آزمودنی‌ها از پرسش‌نامه هدفمندی براساس منابع اسلامی که توسط محمد حسین قدیری^۱ (۱۳۸۸) ساخته شده است به دست می‌آوردند.

۱. دانش پژوه موسسه آموزشی پژوهشی امام خمینی (ره)

۱-۶-۱-۳-۳ هدفمندی بر اساس منابع اسلامی

در سطور بالا تعریف نظری و عملیاتی هدفمندی آورده شد؛ اما از آنجایی که این پژوهش، هدفمندی براساس منابع اسلامی را مد نظر دارد لازم است واژه اسلام نیز تبیین و تعریف شود. اسلام^۱ در لغت به معنای تسلیم شدن است و به پیرو دین اسلام مسلمان میگویند (فرهنگ فارسی معین). دین اسلام از ادیان توحیدی و ابراهیمی است.

1. Islam

فصل دوم

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

مقدمه

این فصل، از دو قسمت تشکیل شده است: ۱. مبانی نظری پژوهش، ۲. پیشینه پژوهش. قسمت اول با متغیر اصلی پژوهش، یعنی رضایت از زندگی آغاز می‌شود. ابتدا به مفهوم شناسی رضایت از زندگی پرداخته می‌شود، و بعد از آن به تبیین مفاهیم همبسته با این متغیر پرداخته می‌شود. سپس رویکردها و نظریات مورد بحث قرار می‌گیرد. در آخرین قسمت از بخش اول، برخی عوامل مؤثر بر رضایت از زندگی مطرح می‌شوند و پس از بیان چند عامل به دو متغیر دیگر این پژوهش یعنی ویژگی‌های شخصیتی و هدفمندی که خود از عوامل مؤثر بر رضایت از زندگی هستند به صورت مفصل پرداخته خواهد شد. و در بخش دوم این فصل، پیشینه پژوهش بیان می‌شود.

۲-۱ مبانی نظری

۲-۱-۱ رضایت از زندگی

۲-۱-۱-۱ مفهوم شناسی

در دهه ۱۹۷۰، رضایت از زندگی به یکی از موضوعات اصلی در بخش مطالعات اجتماعی، تبدیل شده بود. تجزیه، تحلیل و توسعه مسئله رضایت از زندگی پس از جنگ جهانی توسط ایسترلین^۱ در سال ۱۹۷۴ آغاز شد (پارسون و چاتورودی^۲ ۲۰۱۶). اما به دلیل داشتن نقش محوری رضایت از زندگی در سلامت و بهزیستی افراد، این مبحث به طور وسیعی در روان‌شناسی مورد بررسی قرار گرفته است (کیانی، بهرامی و طارمیان، ۱۳۸۸).

۲-۱-۱-۱-۱ واژه‌شناسی

فرهنگ معین سه واژه قبول، خوشحالی و خشنودی، و رخصت و اجازه را در معنای رضایت دخیل می‌داند (معین ۱۳۷۱) و دهخدا (۱۳۷۳) رضایت را، خشنودی، پسندیدگی و میل معنا نموده است (۱۳۷۳). رضایت از زندگی معادل کلمه Life satisfaction است که از دو کلمه Life به معنای زندگی و

1. Easterlin

2. Prasoorn.R & Chaturvedi.K.R